

Vroege rosaria in Nederland

Rosaria zijn van alle tijden. In Europa komen ze al voor sinds de Klassieke Oudheid. Begin negentiende eeuw raakt de gemengde tuinstijl in zwang en vindt een opleving plaats in de aanleg van rozentuinen. Binnen de overwegend groene landschapstuin, keren kleurrijke formele bloementuinen terug en met name de roos is populair. Dit is niet los te zien van de import uit China rond 1800 van een viertal oude cultuurvariëteiten van *Rosa chinensis*. Kruising verrijkt de inheemse rozenflora met nieuwe bloemvormen, kleuren en geuren, maar bovenal met een herhaalde bloei.

Tekst - Tjitske Brolsma Fotografie - Jolco Brolsma

Met de klok mee: Rosarium op het landgoed De Paauw in Wassenaar.
Rosarium bij Kasteel Weldam te Goor.
Auguste Viktoria Rozentuin bij Huis Doorn.
Rosarium bij het Vredespaleis in Den Haag.

Nederland

In Nederland wordt het rosarium populair in het laatste kwart van de negentiende eeuw. Dit is later dan in de ons omringende landen, omdat de gemengde tuinstijl ook pas later haar intrede doet. Rozentuinen verschijnen het eerst op landgoederen en kastelen, daarna bij landhuizen en villa's en tenslotte in openbare parken en plantsoenen. Het hoogtepunt van de aanleg van particuliere rosaria ligt rond 1915; dat van de openbare rosaria tussen 1920 en 1940. Aanvankelijk worden rosaria ontworpen door buitenlandse tuinarchitecten zoals de Duitser H.H.A. Wentzel en de Fransman E. F. André. Nederlandse tuinarchitecten uit de bloeitijd van het rosarium zijn H.A.C. Poortman en L.A. Springer. De Vereniging tot bevordering der Rozenteelt 'Nos Jungunt Rosae' stimuleert de aanleg van openbare rosaria.

De Paauw

Als vroegste Nederlands rosarium is dat van Huis De Paauw in Wassenaar te beschouwen. Opdrachtgever is prins Frederik, de tweede zoon van koning Willem I. Park en tuin worden in 1854 ontworpen door genoemde H.H.A. Wentzel en in 1858 uitgevoerd door zijn landgenoot C.E.A. Petzold. De tuinbaas van de prins dingt destijds al mee naar prijzen in de sectie rozen van de grote tuinbouwtoontentstellingen. En de vermaarde rozenkwekers Soupert & Notting uit Luxemburg, van wie de prins zijn rozen betrok, vereert prins Frederik zelfs met een aan hem opgedragen roos.

Kasteel Weldam

Het rosarium bij kasteel Weldam te Goor geldt als het oudste Nederlandse rosarium binnen de gemengde tuinstijl. Edouard André maakt in 1886 het ontwerp, dat door Hugo Poortman wordt uitgevoerd. De opdrachtgever, graaf Van Aldenburg Bentinck, is zeer tevreden met het resultaat en vraagt Poortman zijn rentmeester te worden. Gevolg van deze aanstelling is, dat het grootste deel van diens opdrachtgevers tot de adel behoort en hij zich vooral met de tuinaanleg van grote landgoederen bezig houdt. Zo richt hij rozentuinen in op Kasteel Amerongen (1889), Huis Doorn (1903), Kasteel Middachten (1926) en Het Warmelo (1929), die alle nog bestaan.

Instructietuin

Begin twintigste eeuw is Leonard Springer onmiskenbaar de belangrijkste ontwerper van rosaria in ons land. Hoewel Springer in de eerste plaats een

vroeg rosaria

De instructietuin met rosarium bij de Rijkstuinbouwschool te Wageningen.
(LUW-SC inv.nr. 01.528.01)

bomenman was en geen uitgesproken bloemenliefhebber, maakt hij voor de roos een uitzondering. Springer werkt vooral voor industriëlen en andere welgestelden. Maar zijn vroegst uitgevoerde rozentuin was te vinden in de instructietuin van de Rijkstuinbouwschool te Wageningen, waarvoor hij in 1895 de ontwerpopdracht krijgt. Van 1897 tot 1900 is hij als docent Tuinkunst verbonden aan deze in 1876 opgerichte tuinbouwschool (nu Wageningen UR). De Tweede Wereldoorlog richt in de instructietuin veel schade aan; in 1945 wordt op deze plaats de botanische tuin 'De Dreijen' aangelegd.

Nos Jungunt Rosae

De Vereniging tot bevordering der Rozenteelt 'Nos Jungunt Rosae' ofwel 'Ons verenigen de rozen' (NJR), is opgericht in 1891 door rozenkwekers en eigenaren van buitenplaatsen. Zij speelt een belangrijke rol bij de stichting van openbare rosaria om zo "de liefde voor de roos onder het Nederlandsche volk te verbreiden". Van de dertien op initiatief van NJR aangelegde rozentuinen bestaat nu nog een tiental. Als eerste werd in 1913 het rosarium Oudwijk in het Utrechtse Hogelandsepark aangelegd.

Vredespaleis

Nog in hetzelfde jaar volgt de opening van een rosarium in de tuin van het Vredespaleis. 'Nos Jungunt Rosae' zou, zoals gebruikelijk, de rozen leveren en tekende hierbij aan: "Alleen zouden wij er onzerzijds prijs op stellen, indien volstaan kon worden met soorten op Nederlandschen bodem gekweekt, opdat het geschenk een volmaakt Nederlandsch karakter drage". Hoewel hier te lande de rozencultuur zich dus iets later ontwikkelde dan elders, is zij inmiddels tot volle bloei gekomen.

Meer informatie: www.rozenvereniging.nl

Bronnen: Artikelen van Tjitske Brolsma in het Rozenbulletin:

'De geschiedenis van het rosarium in Europa', april 2009, pp. 4-8.

'Vroege particuliere en openbare rosaria in Nederland', juli 2009, pp.10-13.

'De rosaria van Leonard Springer', november 2009, pp. 4-7.